



A magánerdők védetté nyilvánítása kapcsán felmerülő problémák I.

(tulajdonjog, alapjogi védelem, ellenszolgáltatás a korlátozással szemben)

A magántulajdon és a vélt, vagy valós közérdek, továbbá a különböző korlátozások, valamint azok ellentételezésének mértéke és módja a magánerdőket alapvetően érintő, rendkívül aktuális kérdések. A magánerdő-tulajdonosok nagy része maga sem volt tisztában a birtokba vételkor, hogy ezzel milyen sok terhet, kötelezettséget vesz a vállára, és ugyanakkor alapvetőnek hitt tulajdonosi jogai is milyen nehezen lesznek érvényesíthetők. A teljesség igénye nélkül az alábbiakban felsoroljuk azokat a kötelezettségeket, amelyekkel egy átlagos magánerdő-tulajdonosnak, gazdálkodónak nap, mint nap szembesülnie kell:

- a terület megvásárlásakor az illeték megfizetése
- a gazdálkodás megkezdésekor az üzemi kivonat megvásárlása
- a gazdálkodás során az összes eljárási díj megfizetése
- az erdő őrzésének kötelezettsége, amit a jelenleg érvényben lévő erdőtvény ír elő
- az erdőt ért abiotikus és biotikus károsítások elleni védekezés, az erdőkárok helyreállítása
- a szintén erdőtvényben előírt erdőfelújítási kötelezettség betartása
- a vad-átjárást jelző közúti táblák megvásárlása és elhelyezésének költségei
- az erdőrészteltek határjeleinek kitűzése és karbantartása
- a helyi vízgazdálkodási társulat által kivetett éves hozzájárulás megfizetése
- az erdőben található kommunális és egyéb szemét eltakarításának kötelezettsége annak költségeivel
- parlagfű-mentesítés (elmulasztása esetén milliók nagyságrendű bírságok kifizetése)
- szakember kötelező alkalmazásának költségei
- tervkészítés, művezetés költségei
- egyéb befizetési kötelezettségek (ÁFA, helyi adók, biztosítás stb.)
- az erdészeti szakhatóság által előírt kötelezettségek teljesítésén túl a különböző hatósági elvárásoknak és ellenőrzéseknek való fo-

lyamatos megfelelés (MVH, Vám és Pénzügyőrség terület alapú támogatási keresztellenőrzések, gázolaj-mintavétel, üzemanyag-számlák ellenőrzése, munkaügyi felügyelőségek, zöld hatóságok stb.)

- a különböző korlátozások előírásainak betartása sokszor kártérítés nélkül.

A listát nyilván lehetne még folytatni – és kérjük is a tagság erre vonatkozó kiegészítéseit –, mi azonban most azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy az erdőtulajdonosokat és gazdálkodókat az őket megillető jogokról is minél szélesebb körben tájékoztassuk. Első lépésként a MEGOSZ jogászának segítségével a védetté nyilvánítással kapcsolatos problémák jogi hátterét szeretnénk két részben bemutatni. Az alábbiakban olvasható első fejezet után a cikk II. részében az erdőkben kijelölt NATURA 2000 területekkel, a védett természeti területeken lévő magánerdőkkel és a természetvédelmi korlátozások ellentételezéseinek lehetőségével foglalkozunk majd.

Dr. Sárvári János

Bevezetés

A magánerdő-tulajdonos és gazdálkodó nem árt ha tudja mit is jelent a tulajdonhoz való jog, és hogy amikor annak korlátozására kerül sor (például védetté nyilvánítás során), akkor a sokszor emlegetett egészséges környezethez való joggal szemben a - semmivel sem kisebb jelentőségű - tulajdonhoz való jog áll.

A tulajdonhoz való jog és korlátozása

A tulajdonjog jelentősége olyan mérvű, hogy az alapvető emberi jogok kategóriájába tartozik, ami garanciáinak nemzetközi szintű rögzítésében is testet ölt (például Emberi Jogok Európai Egyezménye). Az első generációs emberi jogok közé történő besorolása ugyancsak tükrözi ennek az intézménynek a társadalomfejlődésben kiemelkedően meghatározó voltát. A tulajdon, illetve a tulajdoni rend ugyanis egy-egy állam berendezkedésének alapköve. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 17. §-a is biztosítja a tulajdonhoz való jogot, 52. §-a pedig kimondja, hogy korlátozásá-

ra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.

A tulajdon a piacgazdaság egyik kardinális pillére. Abszolút jogként aposztrófálható, mivel mindenkiel szemben kizárólagos uralmat és erős védelmet biztosít a jogosult számára a birtokláshoz, a használatához és a rendelkezéshez fűződő jog szabad gyakorolhatósága révén. A magyar Alkotmány 9. § (2) bekezdése kimondja „A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.” Ezzel a piacgazdaság működéséhez szükséges jogok és intézmények hatályosultak. Így többek között a tulajdon, és a vállalkozás joga. (21/1994. AB határozat)

Az Alkotmánybíróság által meghatározott uralkodó magyarországi felfogás szerint a tulajdonhoz való jog és a vállalkozás joga annak ellenére alapvető jognak minősül, hogy az alkotmány nem az alapjogok között említi azokat.

Minden embert megillető jog arra, hogy rendelkezzen saját javakkal, jövedelemmel. A tulajdonost megilleti a rendelkezés, a birtoklás, a használat és a hasznok szedésének joga. Az Alkotmány 13 § (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.”

64/1993. (XII. 22.) AB határozat meghatározza a tulajdon funkcióját „az alkotmány a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben.”

Tehát az alkotmány alapjogi védelemben részesíti a tulajdonhoz fűződő jogot, mint amely lehetővé teszi a tulajdonosok számára az anyagi megélhetést, gazdasági szerepvállalást.

Mit is jelent az alapjogi védelem?

Alkotmány 8. § (2) bekezdése „A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

Az alapvető jog lényeges tartalmának korlátozása akkor állapítható meg, ha a korláto-

zás kényszerítő ok nélkül történik és az nem áll arányban az elérni kívánt cél fontosságával. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kiválasztani, mert amennyiben az alkalmazott korlátozás a cél elérésére alkalmatlan, az alapjog sérelme megállapítható.

Tehát más alapjog (alkotmányos érték) érdekében (mint például az egészséges környezethez való jog), arányos, a cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközzel a tulajdonjog korlátozható.

Ellenszolgáltatás a korlátozással szemben

Az állam legerősebb beavatkozása a tulajdonosi jogokba a kisajátítás. Az Alkotmány 13. § (2) bekezdése szerint: Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben szabályozott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

A kártalanítás a jogosan okozott hátrányok és károk, a tulajdonelvonás jóvátételét jelenti. (21/1990. (X. 4.) AB határozat)

Ennél enyhébb beavatkozásnak minősül a tulajdonjogba tartozó egyes részjogosítványok korlátozása, így például: hasznosítás vagy a rendelkezési jog terén megfogalmazott korlátok.

7/1991. (II. 28.) AB határozat megállapította, hogy a tulajdon védelmébe beletartozik nemcsak a polgári jogi értelemben vett tulajdon, hanem azon túl annak önálló részjogosítványai, és más vagyoni értékű jogosultságok is.

Az Alkotmány azonban nem csupán a kisajátítás ellen állít korlátokat, hanem egyéb beavatkozások ellen is véd.

64/1993. (XII. 22.) AB határozat szerint ugyanis, amíg a tulajdon teljes elvonására továbbra is az Alkotmány 13. § (2) bekezdésében megfogalmazott szabályok az irányadók, addig a tulajdonhoz való jog egyéb korlátozását az egyszerű közérdek is indokolhatja.

TEHÁT:

Az alkotmányosan védett tulajdon biztonságos hosszú távú használatának korlátozását lehetővé tevő rendelkezés akkor alkotmányos, ha a tulajdonos érdeksérelmének alkotmányos orvoslása mellett más jelentős, ugyancsak védett cél érdekében történik (29/1995. (V. 25.) AB. határozat).

A védetté nyilvánítások során az egészséges környezethez való jog kellő okot szolgáltat arra, hogy a jogalkotó a Tvt. (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről) rendelkezései szerint az érintett ingatlan tulajdonosok tulajdonosi jogait korlátozza. A védetté nyilvánítás a közérdeket szolgálja, amely nem jelenthet a természeti értékek védelmének megóvását elérni kívánó közérdekű célhoz viszonyítva aránytalan tulajdonkorlátozást. (33/2006. (VII. 16.) AB határozat)

Felmerül a kérdés, hogy milyen esetekben kell a tulajdonosnak a közhatalmi korlátozást minden ellenszolgáltatás nélkül eltűrnie, illetve mikor tarthat igényt kártalanításra tulajdonosi jogai korlátozásáért. Az Alkotmány 13. § (2) bekezdése a kisajátítást teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett engedí meg. A tulajdonhoz való jog korlátozásához az egyszerű közérdek is elegendő, feltéve, hogy a korlátozás nem aránytalan. Azt hogy mi tekinthető közérdeknek a törvényhozó dönti el.

Tulajdonkorlátozás esetén legfőképpen az arányosság vizsgálandó: vajon nem okozott-e

jelentősen nagyobb súlyú jogsérelmet a közhatalom, mint amekkora az elérendő közérdekű cél súlya. A mérleg egyik serpenyőjében tehát az egyéni jogsérelme, a másikban a közérdek súlya szerepel.

Fontos és minden ügyben irányadó szempont ugyanakkor, hogy a kártalanítás az egyébként aránytalan tulajdonkorlátozást arányossá teheti. A beavatkozást igazoló közérdek és a tulajdonos kényszerű jogsérelme közötti arányosság követeli meg a kiegyenlítést (64/1993 (XII. 22.) AB határozat).

A továbbiakban a védetté nyilvánított területek, illetve a Natura 2000 területek kapcsán felmerült kártalanítási problémákról írunk majd, és vizsgálni fogjuk a tulajdonjog és az erdőtörvény esetenként korlátozó kapcsolatrendszerét is.



„A magántulajdon és a közérdek jól megférnek egymással, ha partnernek tekintjük a tulajdonost; nem vitatjuk el alapvető jogait, és ha közérdekből korlátozunk, kifizetjük annak ellenértékét. A jog ebben a folyamatban eszköz és nem fegyver kell, hogy legyen!”

Dr. Cseresznye-Farkas Melinda
MEGOSZ

Megjelent az erdészeti potenciál helyreállításával kapcsolatos rendelet

A vidékfejlesztés II. tengelyében található erdészeti jogcímek közül végre megnyílt az erdészeti potenciál helyreállítását célzó uniós társfinanszírozott támogatásra lehetőséget adó jogcím. A támogatás igénybevételének részletes szabályairól a **32/2008 (III.27.) FVM** rendelet intézkedik, amely a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium honlapjáról (www.fvm.hu) - a leírtak közérthető megfogalmazásában is segítséget nyújtó 28/2008 (III.28) számú MVH közleménnyel együtt - letölthető.

Néhány szóban szeretnénk összefoglalni a rendelet lényegét. A támogatás célja: a természeti katasztrófa (hó, jég, szél, belvíz, fagy, aszály, tűz, illetve árvíz) által sújtott erdőterületeken az erdészeti potenciál helyreállításának támogatása, valamint a másodlagos erdőkárok megelőzése. A támogatás alap-, és kiegészítő részből áll. Az alaptámogatás

az erdőfelújítást megelőző terület-előkészítési, károsodott faállomány letermelési, első kiviteli (erdőfelújítás, erdőtelepítés első évi munkái, a talaj-előkészítéstől a csemeteültetés, a magvetés, dugványozás befejezéséig) pótlási, törvégási, vagy sarjaztatási munkákra adható. Kiegészítő támogatás bakhátak, vagy meredek területeken padka, illetve rőzsefonat, talajfogó gát létesítésére nyújtható.

A támogatás olyan erdőrészletekre, vagy azok természetben lehatárolt részére vonatkozik, amelyekben 2007. január 1. után bekövetkezett természeti katasztrófa következtében felújítási kötelezettség, vagy folyamatos erdősítésben 50%-ot meghaladó mennyiségi kár keletkezett.

A támogatási kérelmet az illetékes MgSzH erdészeti igazgatóságához kell benyújtani a természeti katasztrófa bekövetkezének éve utáni két naptári éven belül:

2008. évben március 28–április 28, valamint november 1–30; minden további évben november 1–30 között.

Kifizetési kérelmeket – bár ezt a MEGOSZ többször kifogásolta, kérve az idejű kifizetést – sajnos csak 2009-ben lehet benyújtani, így módon a támogatás folyósítása is csak jövő év első felében várható.

Mindenesetre jó és öröndetes hír, hogy a vidékfejlesztés erdészeti jogcímei közül az új uniós költségvetési időszakban végre megjelent az „első fecske”, ami rendkívül aktuális is volt, tekintettel az elmúlt év súlyos abiotikus erdőkáraitra.

Várjuk tehát az újabb jogcímek megnyitását, amelyek között reményeink szerint első lesznek az erdők gazdasági értékének növelésére és az erdők környezetvédelmi kifizetéseire vonatkozó kiírások.

Dr. Sárvári János
MEGOSZ